

Zdaj Rudolf preblagi
Je mojim vladar,
Strah Božji ga spremlja,
Modrost mu je dar.

Modrost ga vodila
Je pota pravic,
So bila mu serca
Vseh Kranjcev, Kranjic.

Vnukov njegovih
Vsak moder in blag,
Bil mojim sinovom
Kot oče je drag.

„Za vero, cesarja,
Za čast in za dom“,
Se praša Slovenec,
„Kaj dal jaz ne bom?“

Junakov se mojih
Je tresel Turčin,
Ko v bojih je zgubil
Obilo stotin.

Tam Kolpe valovi
O časih vedó,
Ko bili napiti
So s turško kervjó.

Kaj danes podala
Slovenija v dar
Bi Tebi, mogočni,
Prezvzvišeni car?

Preslavno leskeče
Se dedov Ti krog,
Vladarjev Te diko
Povzdignil je Bog.

Naj drug osvojuje
Si mesta vladar,
Ti več si ko zemlje,
Si serc gospodar.

Sreberno poroko
Oblajaš dana Ti,
S Taboj milijonov
Se serc veseli.

Od Adrije bregov
Do sinjih planin,
Od ogerske meje
Do laških ravnin.

Kjer biva Slovenec
Zvestoba kali,
Iskrena ljubezen
Za Tebe gori.

Vse kliče v višave,
Da kraljev vseh kralj
Bi srečnih let Tebi
Obilo še dal.

Vzvzišena Tebi
Na strani stoji
Soproga preblaga,
Naj Bog jo živi!

Naj Tvoji vnuki
Do konca vseh let
Še bodo vladarjem
Vsem dika in cvet!

Slovenija zvesta,
Kot Tebi, bo njim,
To danes priseza
Pred svetom Ti vsim.

— a.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

8.

Ženske so bolj občutljive kakor možje, in sicer na telesu in na duhu. Komú ni znano, kakó kmalu se prehlade ženske, kakó hitro onemorejo pri težavnem delu, kakó naglo se vtrudijo pri hoji, kakó lahko padejo v omotico. Pravijo pa, da ženska pade v omotico le takrat, kedar so že njene prošnje in zolze zastoj. Občutljivost njihove duše se pa pokaže v tem, da jih vsak žalosten dogodek takó lahko gane do solz. Ali solze so le solze. Ženska, ki pretaka v tem trenutku britke

solze, smeje se morda čez pet minut iz vsega gerla. Občutki odhajajo pri nji tako hitro, kakor pridejo. Za izverševanje dejanj take niso zmožne. Značaja ne išči pri njih: ako si ti Slovenec, je ona goreča Slovenka; si pa ti nemčúr, je ona zagrizena nemčurka. — Lepo je za človeka, ako ga gane tuja nesreča in razveseli tuja sreča, ako občuti tuje gorjé takó, kakor bi zadelo njega; ali se čisto pogrezniti v občutke, in le čutiti a ničesa storiti, to je pretirano, to je bolezen duše. Preobčutljiv človek ni za delo. Ženska, ki pretaka solze, ki si ruje lasé za mertvim kanarčkom, ki objokuje umerlega pinča, je preobčutljiva, tedaj bolna na duši, in potrebuje zdravnika. Za tičem ali psom tako žalovati kakor za človekom, to je že najviša neumnost — občutljivost sem hotel reči.

Da mi pa ne bode očital kdó, da sem enostransk, in da le omenjam ženske napačnosti, moram omeniti, da tudi mnogi možjé niso nič bolji. In le možje so izpridili tudi ženske. To so v prvi versti pesniki, ki opevajo ono zdihajóčo, stokajóčo, plakajóčo, pekóčo ljubezen. Če je treba, hodi tak pesnik v sanjah *) ob potoku, tam terga cvetice, ter jih vije v vence za svojo krasotico, zraven pa lije solze, da jih potok kar odnesti ne more (to vse pri luninem svitu). Lehko noč s tako poezijo! Koliko Werterjev je naredil Göthejev Werter s svojo serčno opeklino! In kaj bom našteval vse pesnike, ki so s svojim „Weltschmerz-om“ zakrivili, da je toliko sentimentalnih in mesečnih ljudi na svetu. Njihova poezija jih je napravila toliko nesrečnih, ktere najbolj robata proza ne more rešiti. — Zató pa je gerški pesnik Anakreon ves drug mož. On ni ljubil pri potoku, tudi ne v lopi; ampak pri vinu je pel svoje pesni. Zato si pa ni že v mladosti čisto izbrusil sercá, ampak še kot sív starček je imel več ognja v njem, kakor 99 mladenčev. In nemški pesnik Lessing? Kakó ta poje! To je mož, tega posnemajmo.

Prevelika občutljivost se nahaja rada le v takó imenovanih omikanih krogih, ki nimajo opraviti družega, nega prebirati pesni, romane in novele. Kmet, ki se trudi v potu svojega obraza ves dan, imá vse kaj boljšega premišljevat, kakor one poetične vence, ki jih vijo pesniki svojim devicam (?). Ali on je zdrav na duhu in telesu. Kako resničen je izrek rimskega pesnika:

„Beatus ille, — ki daleč od mestnih klobócij
Z govédo rogáto
Orje zemljo robáto“.

Tudi orijentalca moram postaviti v izgléd. Menite, da on pozna kaj tacih jokov in stokov omikanih zaljublencev? O ne! mesec pozna le na svoji mošnji, ne pa v ljubezni. Saj je pa mesec tako nedolžen, da pride v pesni, kakor Pilat, da je prišel v vero. In jud? Njega tudi

*) To se pravi: luna ga nosi.

Opazka stavčeva.

bolj briga svoja krama in dobiček, kakor ljubezen; in če ga zaščiplje kedaj kaj okoli srcá, kar se imenuje po naše ljubezen, vzame culo, ter gre po hišah vpit: „handle, nix zu handle?“, ter si misli: „Abraham Icig, moraš imeti prej kaj krajcarjev, potem se boš vergel svoji Sari pod noge“.

Preobčutljiv človek je bolnik, ki bi se moral zdraviti, kot oni, ki je bolan na pljučah ali na možganih. On je bolan na srcu; srcé je pa po žilah v zvezi z možgani in pljuči. Kako lahko se zgodi, da se ta serčna bolezen preseli na možgane ali pljuča! — Človek, ki je prvič zaljubljen, je ves poln občutkov, ktere izrazuje s samimi „oh, ah, oj, joj“ in tako naprej. Ako ga hočeš spraviti spet na pot pameti, mu moraš izneveriti njegovo ljubo. S tem mu bodeš izkazal tudi največo dobroto. Potem bo izprevidel, da ni nikjer one čiste ljubezni, one večne zvestobe, ki se opeva v pesnih. Od začetka bo res nevtolažljiv, strašno nesrečen i. t. d. Ali čas zaceli vse rane, tudi one, ktere je usekala ljubezen. Nesrečni ljubimec se bo obesil — na drugo, in po pravici povém, pri drugi bo pametnejši. Pozneje bom pokazal, da je zaljubljenost tudi velicega pomena pri odgoji, ali prav za prav na škodo odgoji.

Kaki so v življenji preobčutljivi ljudje? — Ako je zadela človeka kedaj kaka huda nesreča, je bil gotovo žalosten. In ta žalost ga morda še ni minula, ampak on še vedno žaluje in tuguje po izgubljenem blagu. Tak človek se takrat najlože izjoka, ako je v družbi veselih ljudi. On zna pa tudi s časom pozabiti na nesrečo, ki ga je zadela, ali žalosti se ne more iznebiti: ona se mu je vcepila globoko v njegovo dušo. Človek take baže je občutljiv, in kakor smo videli za družbo ni, ali vsaj za vsako družbo ne. Ako vidi vesele ljudi, takrat ga še le prav zaboli v serce in misli si: Glej, tak bi bil lahko tudi ti. In ker se ne more ž njimi radovati, je še bolj žalosten, in nasledek njegovi preveliki žalosti je jok. Žalost človekova ima pa še druge nasledke. V njegovem življenji so včasih trenotki, v kterih obupa nad vsem svetom, v kterih je sit življenja, morda si ga je že kedaj poskusil vzeti, in nekteri že si ga je vzal. Koliko vžitka ima človeštvo od tacega? On je tih, čmeren, bojazljiv, on vidi v vsakem človeku hudobneža, ki mu je zakrivil njegovo nesrečo, svet mu je solzna dolina, iz ktere ga zamore rešiti le smert. — Drugi taki nesrečneži so pa sanjači, ki si vse stvari napak predstavljajo. Sanjač more reči, da je bolha kamela, kertina gora, červ kača i. t. d. Med tem ko oni, kteremu je ostala žalost v njegovi duši, za zmiraj svet s črnimi očali gleda, vidi ga sanjač s povečalnimi očali. Oba nista za življenje. Pervi vidi vse černo, drugi pa vse večje, kar pa ni res, kajti človek mora videti vse tako, kakor je. Kdor si hoče predstavljati prav velicega sanjača naj bere „Don Quixota“. Ta je najvikši sanjač, ki je držal meh napolnjen z vinom za glavo nekega orjaka, čedo ovac za

bojne trume, kteremu so dišale tri smerdljive kmetice, kot ambra i. t. d. Sanjač postane človek, ki je veliko bral, a malo skusil, kakor „Don Quixote“. — A ves drugačen je človek, čegar dušo zavzima veselost. Vesel človek živi lahko med veselimi, on zna tolažiti žalostne in berzda sanjače. „Veselost je nebó — pravi Jean Paul — pod kterim vse raste, samo strup ne“. — Preobčutljivemu človeku manjka terdne volje, da bi kaj storil. On začne marsikaj, ali ne dokonča ničesa.

Posebno občutljivi ljudje so slabotneži: ženske, otroci in oni, ki nimajo nobenega dela. Kmet ni tak, kakor sem že dejal, on pa zato tudi ni slab. Pervi pogoj, da se varuje človek prevelike občutljivosti je zdravje in moč. — Zdravo telo, najboljšo blago, — pravi pregovor. Zraven tega mu je pa še treba zdravega razuma in pameti. Z besedami: Bog nam daj um in ljubo pamet — prosimo ga za najviši blagor, ki ga ima človek.

Zdravje človekovo je pa odvisno od mnogih pogojev. Pervič od zdravja starišev, celo od zdravja pradedov. So bolezní, ki se ne pokažejo takoj na sinovih, ampak še le na vnukih. Dalje so tudi bolezní, kterim je posebno podveržen ta ali oni narod. Zdravi stariši imajo zdrave otroke. Zdravje rodi veselost, bolezen žalost. V zdravem telesu biva zdrava duša, to pravilo so izpoznali že Rimljani. Bolehno dete ne živi v nadlogo samo sebi, ampak tudi v nadlogo starišev in cele okolice. Rousseau gre še dalje. On pravi, da bi bolehnega otroka po nobeni ceni ne sprejel v odgojevanje. Tu je zašel on predaleč. Bolehni otrok se mora še bolj gojiti, nego zdrav; on prizadene pač mnogo več truda, ali zanemariti se ne sme. Vpraša se: kaj pa potem, če stariši niso zdravi? Oj, potem pa ne more pomagati živ kerst. Naj gledajo ti sami, kako si ohranijo zdravje. — Ne sme se pa misliti, da je občutljivost otroku že prirojena, ako tudi vidimo, da imajo občutljivi stariši take otroke. Prirojenega ni nič, ampak te prevelike občutljivosti se je navzel otrok le po odgoji.

(Dalje prih.)

Juri Varl.

V istem duhu t. j. iz spoštovanja do pravice in resnice pod vodstvom ljubezni keršanske je dajal J. Varl l. 1863 po Danici razne svete, in prvi svèt njegov se glasi:

„Pilate, likajte, bogatite slovenšino, vi pisatelji slovenski! to da ne enostransko, svojeglavno in napčno, ampak z vednim ozirom na staroslovenšino, na posebnosti, ki so slovenšini lastne, na vdomačeno in opravičeno rabo, na Jugoslovane in na Slovane sploh. Ko storite pa to, ko delate in se trudite tako, ne mislite, da ste že vse storili; prazna posoda je še majhne koristi, temveč širite v lepi, olikani slovenšini, ko v zlatih